

"Sakkunskapen inom min armé"

Justitierådet Alexandersons redogörelse i gårdagens tidning var av intresse inte bara därför att den definitivt avlivade den ofta framförda uppgiften att dåvarande professorn Nils Edén på våren 1914 skulle ha talat om en tryggad fred. Den belyste också på en viktig punkt det politiska läget under 1914 års försvarsstrider och konstitutionella kris. Såsom hr Alexanderson erinrar hade monarken i sitt borggårdstal förklarar att han inte godkände någon annan lösning än den som förordats "av sakkunskapen inom min armé". Då dessa ord fälldes den 6 februari förelåg emellertid inte den enhällighet i den militära sakkunskapen som var en grundförutsättning för uttalandet. Tvärtom bröts meningarna om "sommarmiljö" och "vinterlinje" mot varandra. Monarkens ord innebar ett slags maning till militärerna att ställa sig på en bestämd linje; av hela situationen framgick att denna kunde bli annat än vinterlinjen, dvs. högers linje.

Huru militären följde denna maning har belysts i general Douglas memoarer. Man utgick från att officerarna borde bedriva "en omfattande militär upplysningsverksamhet" och därvid uppträda "med en enhetlig uppfattning i fackfrågorna". För att åstadkomma den önskade riktnings anordnade bl. a. generalstabens yngre medlemmar en debatt. Om denna berättar general Douglas att helt skilda meningar gjorde sig gällande; enighet måste dock vinnas. "Resultatet av sammankomsten blev att man beslöt stödja den sammanhängande linjen. Många av dem som biträdde detta förslag hade sina betänkligheter, och ett par vägrade bestämt att delta i agitationen på sådana villkor. Utan tvivel hade de rätt. De erfarenheter som man sedermera fick, när den sammanhängande linjen med höstinryckning blev

verklighet, var nog så nedslående. När jag nu ser på denna sak måste jag erkänna att det hade varit bättre om man från militärt håll icke hade engagerat sig så häftigt emot den delade linjen. Man hade åtminstone klarare än vad som skedde bort säga ifrån att det var den längre tjänstgöringstiden man ville ha, och att man ansåg denna nödvändig även om inryckningen skedde på våren. Detta hade varit en sakligt riktigare ståndpunkt."

Sedan riktnings på detta sätt åstadkommits igångsattes den stora kampanjen för högerlinjen, som sålunda kunde presenteras som den militära sakkunskapens linje. Först nu har det klarlagts att den militära sakkunskap som ständigt åberopades i själva verket tillkommit på kommando: den var inte bakgrund till borggårdstalet, utan resultat av borggårdstalet. Det var, som hr Alexanderson påpekar, fråga om en disciplinerad sakkunskap.

Dr Yngve Larssons inlägg är sympatiskt och tankvärt, men har såvitt jag förstår inte mycket med saken att göra. Hr Larsson och jag är ense om att vi skall kämpa för "den nationella friheten och rätten, heder och ära" osv. Också därom att det är naturligt att i denna kamp hänvisa till stolta historiska exempel. Men antydning om att vi skall verka för dessa ting därför att värderingarna av dem "är grundade på och härdade i historiens erfarenheter" är väl orimlig. Dels har dessa värderingar vid otaliga tillfällen gått under med de människor som burit dem. "Hyllningskören skall alltid handla / om Leonidas nederlag"; denna glada filosofi ter sig för mig inte bara oriktig utan också olustig; hur många nederlag å la Leonidas förblir inte obesjunga, hur många segrar å la Xerxes blir inte omstrålade av glans. I stort sett är historien segrarnas historia — självfallet. Dels kan vi inte, även om vi hyser den fantastiska tron att allt i stort sett går till det bästa, tro att varje "ädel" handling därför omedelbart blir belönad. För övrigt: dr Larsson slår sönder sina egna synpunkter; om historien leder oss rätt, kan vi ju ställa oss utanför. Att vi alla är benägna att tro på att vår sak skall segra, att det är svårt att strida utan något hopp om seger är uppenbart. Men varför göra dessa förklaringar till en stundom värdefull beredskapsretorik till argument i en debatt om historiens lärdomar, som inte går ut på att vara upplysande, utan upplysande?

Professor Lönnroth säger att han inte avser "säkra prognoser". Han avser blott en sannolikhet. Naturligtvis; det är just denna sannolikhetsberäkning på grundval av historiska paralleller som jag angripit. Då professor Lönnroth klargör orsakerna till Napoleons nederlag gör han saken bra enkel; sådana konstateranden kan väl inte någon människa bygga prognoser på. Skall vi verkligen stödja vår uppfattning om ett krigs utgång på satser som

att Napoleon "dukade under för en övermäktig fientlig koalition"? Frågan är ju alltid: vem är övermäktig? Om Napoleon segrat 1813—1815 kunde precis samma formel ha nyttjats.

HERBERT TINGSTEN